

11. výroční konference českých a slovenských sinológov
24. – 25. 11. 2017, Univerzita Komenského Bratislava

Hana Třísková
Orientální ústav AV ČR, Praha

**Prozodická transkripce pro čínštinu:
diskuse s transkripcí O. Švarného**

ABSTRAKT

Ve fonetických písmech jako je latinka či azbuka (či pinyin) psaný text zachycuje **segmenty** (souhlásky a samohlásky). Avšak **suprasegmentální (prozodické) rysy** jako přízvuk, členění či intonace lze zachytit jen velmi sporadicky (např. větnou interpunkcí). V pedagogické praxi by vyznačení prozodických rysů velmi napomohlo přirozenosti a plynulosti řečového projevu studentů. Pomineme-li transkripce pro potřebu *speech technologies* (např. C-ToBI), pokusů o prozodickou transkripci pro čínštinu je potenka. Komplexní a propracovaný je systém **prof. Oldřicha Švarného**. Vyznačuje jednak členění řeči, jednak stupeň přízvučnosti slabiky. Stupnice přízvučnosti je šestistupňová. V procesu značkování je 1. krokem určení míry tónovosti (atonická – oslabeně tónická – plně tónická – zvýrazněně tónická). 2. krokem je pak určení přízvučnosti slabiky (přízvučná – nepřízvučná, „arze – teze“).

Náš příspěvek vstupuje se Švarného systémem do diskuse. Navržena je jednodušší stupnice přízvučnosti (4 stupně), založená na jiných principech:

1. Základní „defaultovou“ zvukovou podobou čínského morfému je normální, plná (nikoli však zdůrazněná) realizace, z té se vychází (srov. Y. R. Chao 1968:35 – „normal stress“)
2. V dalším kroku hledáme nepřízvučné slabiky (zvukově oslabené, vč. redukce tónu)
3. Předpokládá se, že drtivou část slabik s nepřízvučnou realizací lze predikovat. Skupina **atónových morfémů** jako např. partikule *de* 的 je prediktabilní na 100%. **Tónové morfémy** pak bývají oslabovány dle určitých principů (např. jednoslabičný zájmenný předmět). Úkolem je vymezit pravidla, kontexty a funkce oslabení („odpřízvučnění“) původně tónických slabik, k nimž dochází na jednotlivých rovinách jazyka).

Navrhovaná přízvuková stupnice je následující (grafické provedené zatím není definitivní):

<i>mā</i>	slabika věty, nesoucí důraz (tzv. logický či kontrastivní přízvuk, emfáze)
<i>mā</i>	„normální“ tónická slabika
<i>mā</i>	nepřízvučná slabika, která má lexikální tón (tzv. „klitikoidy“, jako např. substantivní numerativy či jednoslab. os. zájmena; dále druhý člen v reduplikacích; dále zápornka 不 v otázkách typu 去不去, atd.)
<i>ma</i>	atónové slabiky („klitika“ jako 的, 吗, 了; lexikální sufix 子 atd.)

Příklad prozodického přepisu věty:

Zhè-shì wǒde wūzi.

„To je můj pokoj.“

Zhè-shì wǒde wūzi, bú-shì tāde wūzi!

„To je **můj** pokoj, není to **jeho** pokoj.“